

ΓΙΩΡΓΟΣ Ν. ΠΟΛΙΤΗΣ

ΕΞΟΥΣΙΑΣΤΙΚΗ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

και η
κρυφή
γοντεία
της ανοησίας

αλεξάνδρεια

© Εκδόσεις Αλεξάνδρεια
και Γιώργος Πολίτης

Πρώτη έκδοση: Μάρτιος 2019

ISBN 978-960-221-804-4

Διορθώσεις: Νερίνα Κιοσέογλου
Σελιδοποίηση: Ελένη Φραντζή

Κεντρική διάθεση: Εκδόσεις Αλεξάνδρεια, Κωλέττη 31, 106 77 Αθήνα
τηλ.: 210 3806305, fax: 210 3838173
e-mail: alexpubl@alexandria-publ.gr
<http://www.alexandria-publ.gr>

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση ή αναπαραγωγή του παρόντος έργου στο σύνολό του ή τμημάτων του με οποιονδήποτε τρόπο, καθώς και η μετάφραση ή διασκευή του ή εκμετάλλευσή του με οποιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγής έργου λόγου ή τέχνης, σύμφωνα με τις διατάξεις του ν. 2121/1993 και της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης-Παρισιού, που κυρώθηκε με τον ν. 100/1975. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, σελιδοποίησης, εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του βιβλίου, με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους, σύμφωνα με το άρθρο 51 του ν. 2121/1993.

και, κατά τα πρότυπα της στάσης που εξυμνεί ο Ζίζεκ, καταγγέλλει κάθε σχετική επισήμανση ως εχθρική προπαγάνδα. Αυτή η παραδοχή δεν σημαίνει, βεβαίως, ότι όλοι όσοι πολέμησαν από τη «σωστή» πλευρά το έκαναν για τους σωστούς λόγους, ούτε ότι όλοι όσοι πολέμησαν από τη «λάθος» το έκαναν για τους λάθος λόγους.

2.2 «Σωστή» και «λάθος» πλευρά της ιστορίας

Τον Οκτώβριο του 1940, ο Χαράλαμπος Γ. Κατσιμήτρος ήταν διοικητής της 8ης Μεραρχίας Πεζικού στην Ήπειρο. Όταν εκδηλώθηκε η ιταλική επίθεση, ο Κατσιμήτρος, αψηφώντας την οδηγία του Γενικού Επιτελείου για οπισθοχώρηση στον Άραχθο, εξέδωσε τη δική του διαταγή προς τους άνδρες της 8ης Μεραρχίας: η τελευταία γραμμή αμύνης είναι εδώ, *μέχρις εσχάτων*³²⁴.

Ο Κατσιμήτρος και οι άνδρες του παρέμειναν στη γραμμή Ελαίας-Καλαμά και, όχι μόνο κράτησαν τα σύνορα, αλλά μέσα σε λίγες εβδομάδες προέλασαν επιθετικά εναντίον των χθεσινών εισβολέων βαθιά μέσα στο αλβανικό έδαφος. Έγινε έτσι ο ίδιος ο πρώτος στρατιωτικός διοικητής των συμμαχικών δυνάμεων που κατάφερε να νικήσει τις δυνάμεις του Άξονα κατά τον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο.

Μετά τη γερμανική εισβολή, ο Κατσιμήτρος συμμετείχε στην κυβέρνηση Τσολάκογλου και το 1945 καταδικάστηκε, ευλόγως, σε κάθειρξη ως δωσίλογος. Ωστόσο το 1949 με βασιλικό διάταγμα του χαρίστηκε το υπόλοιπο της ποινής του και το 1953 αποκαταστάθηκε αναδρομικά με επαναφορά του βαθμού και όλων των παρασήμων του.

Μπορούμε σήμερα, άκαπνοι και ελεύθεροι στις πολυθρόνες μας, να εντάξουμε τον αδιαφιλονίκητο νικητή της Αλβανίας στην κατηγορία των προδοτών και μειοδοτών; Είναι αδύνατο. Αντίθετα, το ότι ένας άνθρωπος όπως εκείνος βρέθηκε στην Κατοχή στο δωσιλογικό στρατόπεδο πρέπει να μας κάνει πολύ πιο μετριοπαθείς, πολύ πιο πρόθυμους να κατανοήσουμε τους λόγους που ώθησαν και άλλους σε αυτήν την κατεύθυνση. Και αν ακόμη δεν συμφωνούμε, τουλάχιστον να μην καταδικάζουμε άκριτα και συλλήβδην με την άνεση της απόστασης.

Ο Δημήτριος Γ. Κασλός είναι ο ταγματάρχης που μαζί με τους άνδρες του Π/5 Τάγματος Πεζικού υπερασπίστηκε το ύψωμα 731 κατά την Εαρινή Αντεπίθεση που διηύθυνε ο ίδιος ο Μουσσολίνι. Η μάχη για το 731 ήταν μία

324. Φωτοαντίγραφο της διαταγής στο <http://kleitsos-eurutanias.blogspot.gr/2013/02/blog-post.html>.

από τις σκληρότερες και φονικότερες του αλβανικού μετώπου. Ο Κασλάς και οι άνδρες του άντεξαν σε πρωτοφανείς καταγισμούς πυρών. Ενάντια σε κάθε προσδοκία κράτησαν τις θέσεις τους, αποτρέποντας την επιχειρούμενη διάσπαση της ελληνικής γραμμής άμυνας που άνοιγε τον δρόμο μέσω της Κλεισούρας για την ιταλική προέλαση προς την Κόνιτσα και τα Γιάννενα³²⁵. Στην Κατοχή ο Κασλάς στρατεύτηκε αρχικά στον ΕΔΕΣ, αλλά μετά τη σύλληψή του από τον ΕΛΑΣ, προσχώρησε σε αυτόν και έγινε μάλιστα διοικητής του 52ου Συντάγματός του.

Για τη δράση του στον ΕΛΑΣ, μετά τη Συμφωνία της Βάρκιζας εξορίστηκε από το 1945 έως το 1948, οπότε και αποστρατεύτηκε. Το 1985 με την αναγνώριση της Εθνικής Αντίστασης προήχθη, μετά θάνατον, σε ταξίαρχο.

Πόσο θράσος απαιτείται για να υποστηρίξει κανείς σήμερα ότι ο Κασλάς ανήκει σε εκείνους που ήθελαν να μικρύνουν την Ελλάδα, ότι ενεργούσε ενάντια στο έθνος και την πατρίδα; Θα χρεώσουμε στον Κασλά τις εκτελέσεις της ΟΠΛΑ ή τις αποφάσεις του Ζαχαριάδη; Είναι αδύνατο. Απεναντίας, το ότι ένας άνθρωπος όπως εκείνος βρέθηκε στην Κατοχή στο στρατόπεδο που ενεργούσε, πράγματι, όχι μόνο για αντιστασιακούς, αλλά και για συγκεκριμένους πολιτικούς σκοπούς, πρέπει να μας κάνει πολύ πιο μετριοπαθείς, πολύ πιο πρόθυμους να κατανοήσουμε τον λόγο που ώθησε και άλλους σε αυτήν την απόφαση. Μια απόφαση, που με τη σειρά της παγίδευσε ανθρώπους που για πατριωτικούς λόγους αντιστάθηκαν στους κατακτητές, στην ολέθρια πάλη για τη μεταπολεμική κατάληψη της εξουσίας.

Από τη στιγμή που πρόσωπα με την προσφορά των Κατσιμήτρου και Κασλά βρέθηκαν στις διαφορετικές όχθες της σύγκρουσης, μπορούμε σήμερα να κατανοήσουμε ότι τη δεκαετία του '40 η επίκληση παρόμοιων στη βάση τους πατριωτικών και ανθρωπιστικών κινήτρων οδήγησε άλλους στο κομμουνιστικό και άλλους στο αντικομμουνιστικό στρατόπεδο. Καταλαβαίνουμε ότι δεν υπάρχει μία πολιτική διχοτόμος του καλού και του κακού, ικανή να ορίσει τα πάντα. Η μία ή άλλη πολιτική τοποθέτηση μεμονωμένων ατόμων δεν επαρκεί έτσι ώστε να αποδώσει ηθικά εύσημα ή μομφή προς αυτούς. Επομένως, είναι ανόητο να αναζωπυρώνουμε τα πάθη και να επαναλαμβάνουμε τα λάθη του διχασμού.

Οι σκοποί των δύο ηγεσιών ήταν διαφορετικοί και, με τα σημερινά μας κριτήρια, οι σκοποί των νικητών ήταν προτιμότεροι. Αυτό δεν σημαίνει ότι όσοι πολέμησαν τότε το έκαναν με απόλυτη και συνειδητή γνώση των σκο-

325. Βλ. Αρχείο Δημητρίου Γ. Κασλά, που εκτίθεται ψηφιοποιημένο στο <http://kaslas.blogspot.gr/>

πών κάθε πλευράς. Και είναι βέβαιο ότι γενναιότητα και αυτοθυσία, όπως βεβαίως και κακία και ιδιοτέλεια, υπήρχαν παντού. Αν, λοιπόν, χρειάζεται κάτι αυτό είναι καταλλαγή, είναι η «ευλογημένη λήθη» την οποία σοφά ζητούσε κάποτε ο Γλάδστων.

Οφείλουμε, πάντως, να αναγνωρίσουμε ότι με δεδομένη την άσκηση «αστικής εξουσίας», η κοινή γνώμη της νικήτριας αστικής τάξης, ακόμη και στην περίοδο της ιδεολογικής κυριαρχίας της Δεξιάς, ήταν συχνά πρόθυμη να κατανοήσει ένα μέρος της αλήθειας των ηττημένων. Ενδεικτική είναι η αφιέρωση του Ρόδη Ρούφου στον δεύτερο τόμο του *Χρονικού μιας Σταυροφορίας*, που αποτελεί εμβληματικό εμφυλιακό μυθιστόρημα της ένοπλης κατοχικής Δεξιάς και διαχρονικό κόκκινο πανί για την αριστερή λογοτεχνική κριτική:

Στους τίμιους αγωνιστές της Τρομερής Χρονιάς – συντρόφους Ιερολοχίτες και αντιπάλους και των δύο παρατάξεων³²⁶.

Απεναντίας, κατά την περίοδο αριστερής ιδεολογικής ηγεμονίας, τα πάθη του εμφυλίου και ο αρχαϊκός μανιχαϊσμός του αναζωπυρώθηκαν. Απουσίασε η παραμικρή διάθεση στοιχειώδους κατανόησης της άλλης πλευράς, που καταχωρίστηκε μαζικά στους προδότες, φασίστες και συνεργάτες.

Τι είναι αυτό που δυσκολεύει την κατανόηση της στάσης του άλλου; Μα είναι η ακράδαντη πεποίθηση του δογματικού μαρξισμού και του ιστορικού υλισμού ότι κατέχουν την ιστορική αλήθεια και έχουν ιστορικό δικαίωμα να την εδραιώνουν με κάθε μέσο και τρόπο. Αυτή η πρωταρχική αντίληψη περνά από τον ευφυή θεωρητικό στους πρόθυμους ιδεολογικούς υπαλλήλους και στα ικανά πολιτικά στελέχη, που φροντίζουν να την αποδώσουν μέσα από μια πειστική ιστορική αφήγηση, έτσι ώστε να φτάσει στους αδαείς ως έτοιμη λύση και θεραπεία όλων των προβλημάτων του κόσμου.

Σε συνέντευξή του –τον Ιανουάριο του 2015, παραμονές των εκλογών που κέρδισε– ο τότε αρχηγός της αντιπολίτευσης υποστήριξε:

για πρώτη φορά μετά από 70 και πλέον χρόνια ο ελληνικός λαός δίνει τη δυνατότητα στην Αριστερά να διαδραματίσει κρίσιμο ιστορικό ρόλο³²⁷.

Η αφαίρεση των 70 ετών οδηγεί ακριβώς στα *Δεκεμβριανά*. Τότε που η Αριστερά είχε τη δυνατότητα να διαδραματίσει κρίσιμο ιστορικό ρόλο. Αυτός όμως ο ρόλος δεν ήταν άλλος από αυτόν που σκιαγραφεί ο Ζίζεκ στο κείμε-

326. Ρόδη Ρούφου, *ό.π.*, σ. 241.

327. Δήλωση του Αλέξη Τσίπρα, βλ. <https://www.youtube.com/watch?v=4wfZ3BrGtGY>.

νό του, δηλαδή η κομμουνιστική επανάσταση, που με όρους του 1944 ήταν απολύτως ταυτόσημη με τη σταλινική δικτατορία. Η σημερινή επίκληση του 1944, ενώ *πραγματικά* αναφέρεται σε αυτό ακριβώς το εγχείρημα, *μυθολογικά* αναφέρεται στην προσπάθεια εδραίωσης της αβασίλευτης δημοκρατίας. Και αφού πλέον έχουμε κατακτήσει την Αβασίλευτη και αφού υποτίθεται ότι ουδείς εχέφρων θα ήθελε να επιστρέψει σε καθεστώς σταλινισμού, τότε η αναφορά στο 1944 γίνεται για να τονώσει την ψευδή εικόνα της ενιαίας, αδιαιρέτης, αλάνθαστης, προοδευτικής ομάδας της κοινωνίας που λέγεται *λαός* και στην οποία οφείλουμε ό,τι καλό έγινε στον τόπο μας από το 1821 έως σήμερα. Και όπως το 1944 πάλεψε για τη δημοκρατία (με τη σταλινική έννοια του όρου) και νικήθηκε από τους «μοναρχοφασίστες» (που τελικώς επέβαλαν τη βασιλευόμενη δημοκρατία και όχι φασισμό), έτσι και το 2015 θα παλέψει για το σκίσιμο του Μνημονίου. Και επειδή η ιστορία χρωστάει σε αυτόν το λαό, ήρθε επιτέλους η ώρα για την ιστορική του δικαίωση.

Αυτή ακριβώς η παρανόηση της δεκαετίας του 1940 έχει εξέχουσα σημασία στη διαμόρφωση των ιδεολογικών αντιλήψεων που ώθησαν στη μεταπολιτευτική ιδεολογική ηγεμόνευση της Αριστεράς. Γι' αυτό και κατά την περίοδο του αντιμνημονιακού αγώνα έγινε ανάκληση και κατάχρηση τοξικών όρων εκείνης της εποχής. Η ελληνική Αριστερά δεν συνηθίζει την πρωτοτυπία. Έτσι λοιπόν και σε αυτό το βήμα ακολούθησε τους Γάλλους μέντορες του νεαντερτάλειου μαρξισμού:

Ο Αλαίν Μπαντιού ήταν πρακτικά ξεχασμένος από το ευρύ κοινό έως ότου κυκλοφόρησε, το 2007, ένα σύντομο κείμενο με τίτλο: «Τίνος πράγματος είναι το όνομα Σαρκοζύ;» το οποίο πούλησε πάνω από 60.000 αντίτυπα. Σε αυτό, ο παλιός μαθητής του Λακάν και του Αλτουσσέρ κατέφυγε στη δεκαετία του '40, για να προσδώσει ηθικό κύρος στη θέση του και, παράλληλα, να απαξιώσει τον αντίπαλο. Η απάντηση στο ερώτημα που έθεσε ο ίδιος ήταν απλή: *Σαρκοζύ είναι το όνομα του πεταινισμού.*

Είπα ότι ο Σαρκοζί επανήλθε, τόσα χρόνια μετά την απελευθέρωση της Γαλλίας, στην πατροπαράδοτη γαλλική Δεξιά, αυτή που είναι κυνική και στενά συνδεδεμένη με τους επιχειρηματίες, στερούμενης άλλων αρχών προκειμένου να παραμείνει στην εξουσία. Αυτό το φαινόμενο το αποκάλεσα πεταινισμό, αναφερόμενος στον στρατάρχη Πεταίν. Όμως, υπαινισσόμενοι περισσότερο τους ψηφοφόρους του παρά τον ίδιο τον Σαρκοζί, εξηγεί³²⁸.

328. Συνέντευξη του Μπαντιού στην Αλεξία Κεφάλα, <http://www.kathimerini.gr/751749/article/proswpa/geyma-me-thn-k/alén-mpantióy-h-eyrwph--xreizetai-hgetes-opws-o-nte-gkwí>.

Δηλαδή, ο εκλεγμένος Πρόεδρος της Γαλλικής Δημοκρατίας, ο οποίος αποτελεί κληρονόμο της γκαλλικής παράδοσης, που εναντιώθηκε στον Πεταίν, και οι ψηφοφόροι του ταυτίζονται με τον στρατάρχη Πεταίν της δωσιλογικής Κυβέρνησης του Βισύ και τους συνεργάτες των Γερμανών. Καταλαβαίνουμε εύκολα ότι ο ανερμάτιστος, διχαστικός λόγος δεν είναι εγχώριο προνόμιο, απαντά και εις Παρισίους. Γι' αυτό και η πρόσφατη δυσκολία επιλογής μεταξύ δύο δεινών, *Μακρόν* και *Λεπέν*, που κρίθηκαν ως όμοια. Η αντιμνημονιακή προσφυγή στον παράλογο, ισοπεδωτικό, διχαστικό λόγο αποτελεί απείκασμα της στάσης των Γάλλων δασκάλων.

Χαρακτηρισμοί όπως «Τσολάκογλου» χρησιμοποιήθηκαν κατά κόρον για να δείξουν τον διαχρονικά προδοτικό χαρακτήρα της ελίτ που το 1941 συνθηκολόγησε, ενάντια στη βούληση του λαού. Χωρίς να εμπλακούμε εδώ στη συζήτηση για τον τρόπο με τον οποίο έβλεπαν οι πολιτικές δυνάμεις τον πόλεμο πριν ακόμη ξεσπάσει το φθινόπωρο του 1940³²⁹, τίθεται ένα πιο συγκεκριμένο ερώτημα:

Γιατί θα πρέπει να κρατήσουμε ως φορέα επιβεβαίωσης του προδοτικού χαρακτήρα της ελίτ τον Τσολάκογλου και δεν κρατάμε ως ενδεικτική στάση της ελίτ αυτήν που κράτησε ο βασιλιάς ή ο Παπάγος, που ήταν η συνέχιση του πολέμου; Γιατί δεν θυμόμαστε τον Αλέξανδρο Κορυζή, πρώην διοικητή της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος ο οποίος διαδέχθηκε τον Μεταξά στην πρωθυπουργία και αυτοκτόνησε στις 18 Απριλίου του 1941, όταν η ελληνική γραμμή άμυνας διερράγη και η γερμανική προέλαση έφτανε στη Θεσσαλία; Είναι φανερό ότι η επιλογή των δεδομένων που εμπλουτίζουν την κυρίαρχη

329. Πάγια θέση των κομμάτων της εργατικής τάξης, που βάσει του ισχυρισμού, θα έσπευδε εθελοντικά να αντισταθεί εξ αρχής ακόμη κι αν ο Μεταξάς συναινούσε με τους εισβολείς και δεν έμπαινε στον πόλεμο και το 1941 ήθελε να συνεχίσει τον αγώνα ήταν «καμιά συμμετοχή στους ταξικούς και ιμπεριαλιστικούς πολέμους». Αυτή ήταν η διεθνιστική γραμμή κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, αντίστοιχη ήταν η στάση του ΚΚΕ στη Μικρασιατική Εκστρατεία. Μάλιστα, μετά την υπογραφή του Συμφώνου Μολότωφ-Ρίμπεντροπ, στις 23 Αυγούστου του 1939, το ΚΚΕ κατήγγειλε τους Αγγλογάλλους ως υπεύθυνους του επερχόμενου πολέμου και τον Μεταξά ως όργανό τους, που για λογαριασμό τους προκαλεί τον Μουσσολίνι. Άγι Στίνα, *Αναμνήσεις*, Ύψιλον, Αθήνα, 1985, σ. 247-252. Βλ. επίσης, Άγι Στίνα, *ΕΑΜ-ΕΛΑΣ-ΟΠΛΑ*, Διεθνής Βιβλιοθήκη, Αθήνα, 1997 (1984), σ. 63-75. Σε σχέση με την κήρυξη του πολέμου, έχει υποστηριχθεί ότι «[Ο Μεταξάς] εκείνη τη νύχτα υπήρξε ο κατάλληλος άνθρωπος –αν όχι ο μόνος κατάλληλος– να απαντήσει στο ιταμό ιταλικό τηλεγράφο. Αν στη θέση του Μεταξά είχε βρεθεί ως δικτάτορας ο Πλαστήρας, αν δηλαδή είχε επικρατήσει το Κίνημα του 1935 [των υποστηρικτών της Αβασίλευτης Δημοκρατίας], είναι βέβαιο ότι η απάντησή του θα ήταν διαφορετική», Γεώργιου Θ. Μαυρογορδάτου, *Μετά το 1922*, Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 2017, σ. 91, βλ. 91-97.

αφήγηση γίνεται μεροληπτικά με κριτήριο ποια εξ αυτών ευνοούν την οπτική «ο λαός ήθελε να πολεμήσει και η ελίτ τον πρόδωσε».

Η ίδια η γενίκευση κατά την οποία η *Αριστερά* αντιστάθηκε και η *Δεξιά* *συνεργάστηκε* είναι παραπλανητική. Σε εκείνη την άγρια περίοδο διαφορετικά κίνητρα έσπρωξαν σε διαφορετική συμπεριφορά ανθρώπους που λίγο πριν από την Κατοχή είχαν ταυτόσημες ιδέες. Είναι ενδεικτική η κατοχική πορεία των βενιζελικών αξιωματικών που οργάνωσαν το Κίνημα του 1935 για την υπεράσπιση της αβασίλευτης δημοκρατίας: Ο Σαράφης ηγήθηκε του ΕΛΑΣ, ο Ψαρρός έγινε αρχηγός της ΕΚΚΑ, κεντρώας αντιστασιακής οργάνωσης, ενώ ο Ζέρβας ηγήθηκε του δεξιού ΕΔΕΣ. Πολλοί πολέμησαν με τον Ελληνικό Στρατό στη Μέση Ανατολή, άλλοι όπως οι Πάγκαλος και Γονατάς ίδρυσαν τα Τάγματα Ασφαλείας και πολλοί άλλοι τα στελέχωσαν. Μάλιστα, ένας από τους απεχθέστερους ένοπλους συνεργάτες των Γερμανών, ο συνταγματάρχης Πούλος, ήταν κι αυτός απότακτος του 1935³³⁰.

Η ίδια παραπλανητική γενίκευση εμφανίζεται και στη Γαλλία. Είναι ελάχιστα γνωστό ότι επώνυμοι της Αριστεράς, ένθερμοι οπαδοί του Λαϊκού Μετώπου και της κυβέρνησης Μπλουμ το 1936, βρέθηκαν κατά την περίοδο της Κατοχής στο Βισύ, ενώ αντίθετα, δεδηλωμένοι βασιλόφρονες στρατεύτηκαν στην Αντίσταση. Μάλιστα, ένα ακόμη πιο δυσνόητο φαινόμενο, «αντίστοιχο και συμπληρωματικό ταμπού», αποτελούν παλαιοί υπερασπιστές του Ντρέφους. Θα υπέθετε κανείς ότι όσοι εξ αυτών είχαν επιζήσει θα εντάσσονταν στην Αντίσταση ή κατ' ελάχιστο θα παρέμεναν ουδέτεροι. Παρά ταύτα, πολλοί έγιναν δωσίλογοι ή στηρίζαν την κυβέρνηση του Βισύ³³¹.

Επιστρέφοντας στη χώρα μας και στη συνέχεια της δεσπόζουσας ιστορικής αφήγησης, δεν χωράει αμφιβολία ότι το μετεμφυλιακό κράτος είχε πελώρια προβλήματα. Συγκρινόμενο με τα δυτικοευρωπαϊκά, ήταν μονομερές και άδικο. Εν τούτοις, δεν μπορούμε να συγκρίνουμε την Ελλάδα του '50 με τη Βρετανία της εποχής. Η Βρετανία έζησε εμφύλιο για τελευταία φορά τον 17ο αιώνα. Η Ελλάδα μόλις έβγαινε από τον δικό της. Προφανώς, η ποιότητα κάθε δημοκρατίας θα ήταν διαφορετική. Και βέβαια, εάν αναλογιστούμε τη δράση των Βρετανών στην Ινδία και την Κύπρο, των Γάλλων στην Αλγερία, των ΗΠΑ στο θέμα των μειονοτήτων, τότε θα δούμε ότι η χώρα μας δεν ήταν η μόνη προβληματική δημοκρατία της εποχής. Εφ' όσον μάλιστα τη συγκρίνουμε με την Ισπανία, θα δούμε ότι εκεί, μετά τον Εμφύλιο επιβλήθηκε

330. Γεώργιου Θ. Μαυρογορδάτου, *Μετά το 1922*, Πατάκης, Αθήνα, 2017, σ. 449-452, ιδίως 451.

331. Marc Ferro, *Τα ταμπού της ιστορίας*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2016, σ. 58-60.

δικτατορία που χρειάστηκαν σαράντα χρόνια για να τερματιστεί. Αντίθετα, στην Ελλάδα, τον Μάρτιο του 1950, λίγους μήνες μετά την κατάπαυση πυρός, έγιναν εκλογές στις οποίες συμμετείχε η ηττημένη πλευρά του Εμφυλίου, κάτι που είναι «σχεδόν πρωτοφανές σε παγκόσμια κλίμακα»³³². Μάλιστα, η «Δημοκρατική Παράταξη», ο σχηματισμός τον οποίο υποστήριζε το ΚΚΕ έλαβε 9,70% των ψήφων και 18 βουλευτικές έδρες³³³. Η μετεμφυλιακή δημοκρατία ήταν προβληματική, αλλά –δεδομένων των συνθηκών και τηρουμένων των αναλογιών– η κατάσταση θα μπορούσε να είναι αφόρητα χειρότερη.

Η χώρα έμπαινε στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα έχοντας περάσει το πρώτο διά πυρός και σιδήρου. Οι διαιρέσεις και το αίμα ξεχειλίζουν: από τον χαμένο πόλεμο του 1897, τον Μακεδονικό αγώνα, τους Βαλκανικούς Πολέμους, τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, τον Διχασμό, την εκστρατεία στη Μικρά Ασία, την Καταστροφή, τα κινήματα, την 4η Αυγούστου, τον πόλεμο του 1940-41, την τριπλή Κατοχή Γερμανών, Ιταλών και Βουλγάρων και τις αλληλοσφαγές του 1943-1949. Ύστερα από τέτοιες περιπέτειες, θα ήταν εξωπραγματικό να περιμέναμε ότι την επόμενη ημέρα θα ανέτειλε μια δημοκρατία ανώτερης ποιότητας.

Ωστόσο, η ανάγνωση της κατοχικής και μεταπολεμικής περιόδου στηρίχθηκε στην επιδέξια, ιδεολογική πλήρωση των κενών κελυφών. Με αυτόν τον τρόπο απέκτησαν περιεχόμενο όροι και έννοιες του δημόσιου λόγου. Δημιουργήθηκαν εύσχημες φαντασιακές κοινωνικές σημασίες. Αυτές με τη σειρά τους εξώθησαν στις μεταπολιτευτικές αναγνώσεις του παρελθόντος, που εξυπνήρευσαν τη διαιώνιση του προοδευτικού μύθου.

2.3 Το τέχνασμα της «σταλινικής μεταφυσικής»

Η παραπλάνηση και η στρεψοδικία είναι δύο από τα πιο γνώριμα μέσα στα οποία διαχρονικά προσφεύγουν όσοι θέλουν να εξαπατήσουν για να αποκτήσουν ή διατηρήσουν την ιδεολογική ηγεμονία. Ωστόσο, ορισμένα πολιτικά κόμματα έχουν αναγάγει αυτές τις τεχνικές σε τέχνη. Ποιος είναι λοιπόν ο τρόπος, ποια είναι η καλλιεργημένη αυτή τεχνική;

332. Σταύρου Τσακυράκη, «Από πού κι ως πού όλοι οι αγώνες είναι δίκαιοι;» *Μια συζήτηση με τον Απόστολο Δοξιάδη για τη Δημοκρατία στην Ελλάδα της Μεταπολίτευσης*, Μεταίχμιο, Αθήνα, 2018, σ. 105.

333. Το 1950 το ΚΚΕ στήριξε τη Δημοκρατική Παράταξη και το 1951 την Ενιαία Δημοκρατική Παράταξη ή ΕΔΑ, που έλαβε 10,57% και 10 έδρες, βλ. Γρηγορίου Δαφνή, *Τα ελληνικά πολιτικά κόμματα, 1821-1961*, Γαλαξίας, Αθήνα, 1961, σ. 158-159, και Πίνακες Η' και Θ', σ. 186-187.